

det sydlige og centrale Alaska. Perioden efter isens tilbagegang har her ligesom i Nordeuropa været karakteriseret af forskellige klimavekslinger. Stort set kan der skelnes mellem en fugtig, kold periode varende til for ca. 8.000 år siden; denne periode efterfulgtes af en varmere periode, der varede til for 3.500 år siden, og som altså delvis falder sammen med øvre boreal, atlantisk og nedre subboreal tid i Nordeuropa. Derefter er klimaet igen blevet køligere og fugtigere.

Heussers undersøgelser har støttet Hulténs tidligere fremsatte teorier om isfrie refugier under den sidste nedisning. De vigtigste af disse nunatakker og refugier er efter Heusser de højeste dele af Vancouver Island, desuden områder på Queen Charlotte Island, i Alexander Archipel, ved Copper River, ved Prince William Sound og på Kenai Peninsula, hvor selv arter som Sitkagran og »mountain hemlock« (*Tsuga mertensiana*) kan have overlevet.

Bogen er forsynet med en omfattende litteraturfortegnelse og er en meget værdifuld forøgelse af den geografiske litteratur om dette område.

Børge Fristrup.

Laurence M. Gould: The Polar Regions in Their Relation to Human Affairs.

Bowman Memorial Lectures, Ser. 4. The American Geographical Soc., New York 1958. 16 × 23 cm. 54 sider. § 3,50.

Som bd. 4 i den smukke serie Bowman Memorial Lectures foreligger denne bog om Polaregnene. Kontrasten mellem den arktiske og den antarktiske region illustreres specielt i relation til menneskers virke. Mere indgående behandles suverænitetproblemerne i Antarktis og i tilknytning hertil aktiviteten under Det Geofysiske År. Et appendix opregner de implicerede landes krav og giver dokumentariske referencer. Bogen ledsages af et bathymetrisk kort over Polarhavet 1:25 mill.

N. Kingo Jacobsen.

Jonas Lied: Siberian Arctic The exploration and development of the Kara Sea route. Methuen and Co. Ltd., London 1960. 14 × 22 cm. 217 sider, 31 fig., 7 plancher og 1 kort. 30 sh.

Det Sibiriske Kompagni blev stiftet den 5. januar 1912 i Oslo. Siberian Arctic er en morsom beretning om kompagniets ret korte aktive virke, som Fridtjof Nansen på afgørende måde støttede ved at deltage i selskabets 2. ekspedition til Kara Havet 1913. Der gives gode tidsskildringer, en udredning af det nordlige Sibiriens tidlige historie og betydningen af Kara Havets besejling for udviklingen af baglandet langs Ob og Jenissei.

N. Kingo Jacobsen.

Rudolf Geiger: Das Klima der bodennahen Luftschicht. Ein Lehrbuch der Mikroklimatologie. Friedr. Vieweg und Sohn, Braunschweig 1961. 16 × 21 cm, 646 sider, pris 54 DM.

Fjerde udgave af Geigers kendte mikroklimatologi er fuldstændig ny-skrevet, og mere end halvdelen af figurmaterialet er fornyet fra sidste udgave som et tydeligt tegn på denne videnskabs grens enorme vækst gen-

nem det sidste tiår. Et langt livs studium af de klimatiske forhold nær jordoverfladen og et enormt litteraturkendskab ligger bag dette værk, og bogen er en ren guldgrube på grund af de mange henvisninger til relevant litteratur (litteraturlisten omfatter godt 1200 nr.) I hele opbygningen lægger Geiger vægt på at skildre mikroklimaet som en del af stedets miljø, enten det er i byen, på en bjergskråning, bag et læhegn eller i en skov – og derved bliver bogen særdeles anvendelig for geografer.

Kr. M. Jensen.

W. Prange: *Siedlungsgeschichte des Landes Lauenburg im Mittelalter*. (Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins, Band 41). Neumünster 1960. 415 sider + 52 kort i bilagsmappe. 23,5 × 15,5 cm. Disp. DM 33,—.

Afhandlingen må siges at have særlig interesse for danske bebyggelsesforskere, eftersom undersøgelserne omfatter de samme landskabsformer, som man træffer i Jylland, d. v. s. bakkeøer, hedesletter og ungmoræner, og parallelen til Jylland kan følges gennem de middelalderlige vejlinier, der også her har fulgt vandskelslinierne og er gået uden om landsbyerne. Men går man over til selve bebyggelsesudviklingen, hører de fleste lighedspunkter op, væsentligt forårsaget af det forhold, at Lauenburg er gammelt slavisk område, der i løbet af mindre end 100 år, i tiden fra 1143 til ca. 1230, blev fuldt koloniseret af tyske immigranter.

Arbejdets første halvdel koncentrerer sig især om denne kolonisations-tid, hvorfra man er så heldig at have omfattende og meget nær fuldkomne tienderegistre fra 1194, 1230 og 1335, og ved hjælp af disse har forf. været i stand til at give et meget overbevisende billede dels af de gamle slaviske bebyggelsesformer, men især af de landsbyer, der blev til netop i denne tid som resultatet af en ordnet tysk kolonisation. Forf. har herigennem konstateret, at en række landsbyformer allerede fandtes i den slaviske tid, som f. eks. Zeilendörfer, Gassendörfer og Sackdörfer, mens andre som Strassendörfer og Angerdörfer ikke har eksisteret i Lauenburg før den tyske kolonisation. Herved er det bevist, at disse to sidstnævnte typer var gængse i Nordtyskland i højmiddelalder.

Forf. har yderligere konstateret, at de ældst anlagte agre i de tyske landsbyer har ligget i en bestemt rækkefølge, og at agerbredden har været 5 roder å 4,55 m. Enhedsmålet har dog ikke været agerbredden, sådan som det tilsyneladende har været tilfældet i Danmark, men derimod en arealenhed, en *Hufenland*. 1 Hufen var på 6000 kvadratroder eller ca. 12,5 ha, men der har også eksisteret arealenheder på det halve heraf. De oprindelige kolonister fik tildelt 1 Hufenland, og en sådan ejendom kaldtes en Hufen. Denne betegnelse havde i høj grad også retsligt indhold, idet kun indehavere af 1 Hufenland var fuldt berettigede til at tage ny jord under plov inden for det til rådighed stående areal, hvorimod alle nytillkommende jordbesiddere, der ikke havde været med fra landsbyens start, var og blev mindreberettigede og benævntes *Kätner*. Det er sandsynligt, at man kan drage paralleler herfra og til de danske betegnelser: helgård contra halvgård el. boel.